

Enhörna Hembygdsförening

Årgång 7, nummer 1

april 2005

Enhörna Hembygdsförening inbjuder till

ÅRSMÖTE

Söndagen den 24 april 2005, kl 15.00 i Bygdegården

Program

- ⇒ Sedvanliga årsmötesförhandlingar
- ⇒ Kaffe, lotteri och försäljning av vykort, skrifter och smycken
- ⇒ Föredrag - underhållning

Ekeby

igår - idag - imorgon

Årets sommarutställning handlar om Ekeby. Hur det såg ut förr i tiden, hur gamla Ekeby byggdes upp på 60-talet, dagens Ekeby och framtida planer. Utställningsgruppen berättar, visar bilder och några filmsnuttar.

V Ä L K O M M E N

Motioner till årsmötet ska vara styrelsen tillhanda senast 2005-04-17

Ny medlemsmatrikel

Vårt nya medlemsregister är nu klart och uppdaterat. Med detta utskick har alla som finns i registret fått ett kuvert med medlemsinfo och en utskrivna preliminär medlemsmatrikel. Har du inte fått någon matrikel beror det antingen på att det blivit ett fel vid överföringen från det gamla registret eller att du inte (ännu) är medlem. Det kan lätt ordnas genom att du kontaktar någon i styrelsen eller gör en inbetalning av medlemsavgiften för 2005 (Pg 23 89 45-0).

Senare i år kommer vi att skicka ut en ny matrikel och då hoppas vi att den är både mer korrekt och innehåller fler namn!

/Styrelsen

JUNGFRU. En jungfru, kunnig i väfva, samt vara med i slag, bak och brygd, önskas den 24 oktober vid Ekensberg, Öfver-Enhörna socken.

Tidningen Gripen augusti 1885 /BES

CARL ERIC ÅKER INDELT SOLDAT NR 1043 I ÖVER-ENHÖRNA

Erik Åkervall, som senare blev sockenskräddare i Ytter-Enhörna, och hans hustru Stina Jonsdotter fick tre barn, först två döttrar och därefter sonen Carl Eric, som föddes 1803 i Lida. Boställena för familjen växlade under Carl Erics uppväxtår och hans första drängplats var i Stora Wäsby, men 1824 flyttade han över sockengränsen och blev dräng i Hammarby. Där fick han ögonen på Christina Carlsdotter i granngården Jursta, och tycke uppstod ganska snart, så i maj 1825 vigdes de i kyrkan, och snart föddes det första barnet, dottern Stina Sofia.

Efter en utflykt till L:a Wäsby där Carl Eric arbetade som dräng, återvände familjen till Över-Enhörna, och den 9 december 1826 blev Carl Eric antagen som indelt soldat nr 1043 för Skälsta rote och fick soldatnamnet "Åker", och i mönstringshandlingarna kan man bl a se att han var 5 fot och 93/4 tum lång (1,75 m.)

I soldatkontraktet som tecknades mellan Carl Eric och rotehållarna Jan Jonsson i Skälsta och Pehr Jansson i Sättra den 24 november fanns följande överenskommet:

- ”1. Uti handpenning Två Rdr Banco, och så snart karlen blifvit antagen undfår han Tio Rdr Banco och En Tunna Råg årligen i lega så länge han tjenar.
2. Bekommer den blifvande Soldaten i stället för Ko, Tjugu Rdr Banco den 1 Aprill 1827.
3. Wanligt hemkall erhålles enligt författningarne samt Juhlkost efter vanligheten. Löftegt till 2 ne får kreatur som i Sommarbete går tillsammans där Rotens får går i bete.
4. Matår räknas från den 26 Oct. 1826, 2 tunnor Råg, ¼ tunna Korn, ¼ tunna Hvete, ¼ Tna Strömming, 1 ½ lispund Kjött, 1 lispund Fläsk, 2 tunnor Potatis.
5. Dragare till Torpets skötsel, vedkörning till nödvändigt behof, samt qvarnskjuts. Skulle karlen vara Commenderad ansvarar Roten ensamt för denna puncts innehåll då derom tillsäges Hufvud Roten.
6. Lön 1 Rdr 32 sk. Banco erhåller karlen årligen, midsommar hälften och Tomasmässan hälften.”

Familjen bodde och verkade i soldattorpet Högtorp på Skälsta rote, och soldattorpen skulle normalt inspekteras vart tredje år för att kontrollera soldatens och rote-böndernas skötsel av torpet.

Från den s k torpsynen år 1832 där inspektionen genomfördes av "Fändrik O. Palmaer å Regementets vägnar, samt som Kronoombud vice Länsmannen Lundström och tillförordnade Nämndemänn Häradsdommaren Anders Andersson i Warnby och Nämndemannen Anders Andersson i Stora Wäsby, Ytter-Enhörna socken," kan man i protokollet läsa att stugan skulle repareras för 17 Rdr Banco och fähuset för 1 Rdr och 36 skilling Banco.

På stugan skulle bl a följande utföras:

"ny huf på taket	1.32
fönsterne casseras och göres nya	6 -
golvet repareras med 4 plank	3 -
muren och ugnen kihlas och rappas	- 32
2 st stockar insättes i Norra väggen	2 -
lås för dörren	- 32"

Reparationerna skulle vara verkställda till den 1 augusti 1833. Protokollet avslutas dock: "Roten åligger det dessutom föranstalta att Eldstäder och sådane Reparationer som äro nödvändiga för värmens bibehållande och nederbörds motstående blifva iståndsatte innevarande hösten."

Det dagliga livet på Högtorp fortsatte säkert sin gilla gång, men som avbröts varje år i början av juni, då de indelta soldaterna samlades för ett par veckors övning på Malma hed.

Christina och Carl Eric fick två flickor och fem pojkar, som alla uppnådde vuxen ålder och bildade egna familjer. Tre av pojkarna blev så småningom också soldater i Över-Enhörna: Anders Gustaf som efterträdde fadern i Skälsta soldatorp, August som hade nr 1046 i Hammarby och Adolf med nr 1042 i Nöttesta.

Vid generalmönstringen den 11 juni 1855 var Carl Eric uppsatt för avsked och i rullan för nr 1043, Skälsta står antecknat: "Carl Eric Åker, förut kallad Carl Eric Åkervall, ålder 52 1/6 år, tjänsteår 28 1/2, längd 5 fot och 11 tum. Begär och får såsom oförmögen att bära packning, enligt Comp. Chefens intyg afsked, med anmälan till underhåll på expectance. Tjent väl."

Högtorp, Skälsta Nr 2, Soldatorp Nr 1043.
(Bilden förmodligen från 1930-talet)

Efter avskedet byggde Carl Eric en backstuga på Skälsta ägor som de kallade Sten-slätten och där han och Christina bodde återstoden av sin levnad.

Den 14 juni 1869 avled Carl Eric, 66 år gammal. I bouppteckningen uppges att Carl Eric ägde ett silverfickur med tvenne kedjor och nycklar till ett värde av 10 Rdr riksmunt. Bland tillgångarna, som totalt värderades till 95 Rdr, fanns förutom möbler och det nödvändigaste husgeråden, bl a "2 gamla Wäfstolar, bobiner, Nystskifvor och 1 Spinnrock."

När det gällde de av Carl Eric uppförda husen vid Stenslätten noterades i bouppteckningen "Dessutom anmärktes att vid Stenslätten finnes en liten Stuga, 1 litet fähus och en Svinstia, som blifvit af den aflidne uppbyggde å Rotens Mark, men då Jordägaren yrkar att husen skola tillfalla marken, så kunna de ej upptagas i värde."

Boet var dessutom skyldig sonen Johan Petter 5 Rdr för en tunna potatis, Smeden Bomler 3 Rdr för ett auktionsinrop samt 35 Rdr till två handlare i Mariefred, varför boets slutliga behållning blev 44 Rdr riksmunt.

Christina avled på nyårsdagen 1874 av "Ålderdomssvaghet."

Bertil Wallin

SKOMAKARE GYLFE I HÖGTORP REPARERAR "STINA KUSKS" TRÄSKOKÄNGOR

Skomakaren och torparen, f d soldaten Wilhelm Edvard Turing Gylfe (f 1862 d 1924) bodde vid Skälsta Nr 2, Soldatorp Nr 1043 -också benämnd Högtorp. Gylfe hade skomakeri som extra inkomst vilket var rätt vanligt bland Enhörnas småtorpare.

När tösen "Stina Kusk", f 1908 och dotter till Ekensbergskusken Johansson, fick begagnade kängor med höga skaft av kraftigt fint läder men med slitna sulor anlätades Gylfe. Kängorna var en gåva från någon i Stockholm.

När Stina kom till Högtorp fick hon stå på ett papper medan Gylfe ritade av hennes fötter. Efter den mallen gjordes nya träskobottnar till de fina kängskaften. Att "Stina Kusk" mycket uppskattade de här träskokängorna kunde väl höras då hon berättade historien.

Barbro E Sjöström

Barntillåtet!

En familjeutflykt till
Arby Loge Enhörna – lörd 21 maj kl 12-16

kl 13.00 **Mannen, Damen & Något i magen**
 - en familjeföreläsning för mellanstadiet
Teater Pero

kl 14.30 **LEOPARDEN – som tappade en fläck**
 - en familjeföreläsning för 3-6 år
 Manus & regi: **Anders Byström**
Teater 89

"Äventyr på la'gårdbacken" • Servering
 (ridning • utklädnad • ansiktsmålning • skattjakt • mm)

Biljetter & information: Turistbyrå 550 227 00 • Luna Biljettoctrum 550 867 40
 Butiken på Landet 550 490 13, Stora Väsby Enhörna
 Info ansv 550 445 65 • Arby Loge 550 494 39 • Buss 787 Södertälje C - Arby Gård
www.enhomateater.nu

Enhörna Teaterförening
 ABF • Södertälje Kulturskola

2005 års sommarutställning

berättar Ekebys historia och framtid. Har du några fotografier eller filmer från Ekeby som vi kan få låna/kopiera så kontakta utställningsgruppen. Du kanske har minnen från Ekeby såg, potatisplockningen på gårderna, den gamla fotbollsplanen eller annat. Hör av dig så skickar vi ut en "lyssnare".

Kontaktpersoner:
 Birgitta Allmo (550 421 07)
 Cay Löwquist (550 44 565)

Verksamhetsåret 2004 är avslutat och planeringen för det nya året är i full gång. Styrelsen träffas regelbundet och ambitionerna är höga, men tyvärr räcker inte tiden till för att genomföra allt i den takt vi skulle vilja.

Hembygdsbladet är nu inne på sitt 7:e utgivningsår och tack vare ett antal medlemmar, som förser oss med nya berättelser från forna Enhörna så kan utgivningen fortsätta. En av föreningens viktigaste uppgifter är att sprida kunskap om bygden, därför får **alla** hushåll i Enhörna sitt eget exemplar. Vi hoppas att ni uppskattar bladet och stödjer vårt arbete genom att bli medlem.

Museet som finns i skolan nära Överenhörna kyrka, visar utöver en autentisk skolmiljö också bilder och saker från svunna tider.

Fotoutställningen i slöjdsalen intresserar många och den håller på att byggas om så att fler fotografier kan visas. Utställningen kommer också att kompletteras med en rejäl karta över Enhörna som visar var motiven till de olika fotona finns. **Årsmötet** 24 april innefattar en presentation av

sommarutställningen och där visas fotografier från olika tidsperioder samt några kortare filmsekvenser. Filmerna kommer från ett antal gamla rullar som vi håller på att göra "visningsbara". Vi planerar att ha några filmaftnar senare i år.

Nationaldagen 6:e juni, fanborg, sång och tal, firar vi vid museet, då även årets sommarutställning öppnar.

Höstmarknaden hålls som vanligt sista söndagen i augusti, mer information kommer senare.

Detta är ett urval av aktiviteter som genomförs av föreningen, vill du veta mera vad vi gör så bli medlem och kom till årsmötet.

Med hopp om en trevlig fortsättning på 2005, och välkommen till museet i sommar.

Enhörna april 2005

Styrelsen i Enhörna Hembygdsförening

Enhörna Hembygdsförenings styrelse:

Leif Tellestedt, ordförande	tel: 550 447 05	Kristina Ingårda	tel: 550 420 01
Johnny Länn, vice ordf	tel: 550 492 26	Olle Karlsson	tel: 550 440 37
Britt-Mari Gylefors, sekr	tel: 550 421 30	Bo Staflund	tel: 552 461 35
Anne-Marie Andersson	tel: 550 420 16	Sven-Eric Åkerman	tel: 550 491 84
Mona Elveskog	tel: 550 420 28		

Box 39, 15023 Enhörna,
 Medlemsavgiften är 75/100:-/år
 (enskild/familj)
 Postgiro 23 89 45-0,
 Bankgiro 822-6565
 OBS! Glöm inte att meddela oss vid adressförändring

Hembygdsmuseet hålls öppet söndagar maj-sep, 13.00 - 16.00